

Proměna

Autor: Franz Kafka

Překlad: V. Kafka

Období: 1. pol 20. st

Země: Praha/Rakousko

Rok vydání: 1915

L. druh: epika

L. žánr: povídka/novela

Téma

Abusrdní situace Řehoře Samsy .

Pražská německá literatura. Vztah s jeho otcem byl velmi komplikovaný.

Motivy

beznaděj, smíření, absurdita, samota

Časoprostor

rodinný byt, doba autora

Postavy

Řehoř Samsa – obchodní cestující, brouk

Markéta – řehořova sestra

řehořův otec a matka

Gréta – posluhovačka

Kompozice

– chronologická, tři kapitoly

Vypravěč

– er-forma

Jazykové prostředky

spisovný jazyk, strohé (úřednické) vyjadřování,
eufemismy

Obsah

Řehoř Samsa se jednoho dne probudí jako brouk, lol. Jeho první starotí je, jak se jako hmyz dostane do práce. Během celé doby nepropadá depresím a uvažuje racionálně. Otec musí znovu nastoupit do zaměstnání. Do jeho pokoje chodí jen jeho sestra, před kterou se schovává pod pohovkou. Při hádce o svůj oblíbený obraz ho spatří matka a omdlí, otec ho zraní vrhnutým jablkem.

Jak se zhoršuje řehořův zdravotní stav, zhoršuje se i atmosféra a finanční situace rodiny.

Markétka navrhoje se řehoře zbavit. Do bytu se nastěhují podnájemníci, kteří o Řehořovi neví. Podají ovšem okamžitou výpověď, když vyjde z pokoje ven, aby si poslechl, jak jeho sestra hraje na housle. Otcem je zahnán zpět do pokoje a nad ránem osamocený umírá. Najde ho posluhovačka, která ho sama odklidí.

Rodině se uleví a vydávají se na výlet do města, probírájí nadějně plány do budoucna.

Literárně historický kontext

Ukázka

Když se Řehoř Samsa jednou ráno probudil z nepokojných snů, shledal, že se v posteli proměnil v jakýsi nestvůrný hmyz. Ležel na hřbetě tvrdém jak pancíř, a když trochu nadzvedl hlavu, uviděl své vyklenuté, hnědé břicho rozdelené obloukovitými výztuhami, na jehož vrcholu se sotva ještě držela přikrývka a tak tak že úplně nesklozla dolů. Jeho četné, vzhledem k ostatnímu objemu žalostně tenké nohy se mu bezmocně komíhaly před očima.

Co se to se mnou stalo? pomyslel si. Nebyl to sen. Jeho pokoj, správný, jen trochu příliš malý lidský pokoj, spočíval klidně mezi čtyřmi dobře známými stěnami. Nad stolem, na němž byla rozložena vybalená kolekce vzorků soukenného zboží - Samsa byl obchodní cestující -, visel obrázek, který si nedávno vystrihl z jednoho ilustrovaného časopisu a zasadil do pěkného pozlaceného rámu.

Představoval dámu, opatřenou kožešinovou čapkou a kožešinovým boa, jak vzpřímeně sedí a nastavuje divákovi těžký kožešinový rukávník, v němž se jí ztrácí celé předloktí.

[...]

“Rozuměli jste jediné slovo?” ptal se prokurista rodičů, “snad si z nás nedělá blázny?”

“Proboha,” zvolala už matka s pláčem, “třeba je těžce nemocen a my ho tu trápíme. Markétko! Markétko!” zvolala pak. “Co je, mamínko?” volala sestra z druhé strany. Domlouvaly se přes Řehořův pokoj. “Musíš okamžitě k lékaři. Řehoř je nemocen. Honem pro lékaře. Slyšelas teď, jak Řehoř mluví?” “To byl zvířecí hlas,” řekl prokurista nápadně tiše ve srovnání s matčiným křikem. “Anno! Anno!” volal otec skrz předsíň do kuchyně a zatleskal, “ihned běžte pro zámečníka!” A už proběhla obě děvčata s šustícími sukňemi předsíň - jak se dokázala sestra tak rychle ustrojit? - a vyrazila z bytu. Ani nebylo slyšet bouchnout dveře; snad je nechaly otevřené, jak to bývá v bytech, kde se stalo velké neštěstí.

[...]

“Tak,” řekl Řehoř a dobré si uvědomoval, že je jediný, kdo zachoval klid, “ihned se obléknu, sbalím kolekci a pojedu. Chcete ještě, chcete ještě, abych jel? Tak vidíte, pane prokuristo, nejsem umíněný a pracuji rád; s cestováním je svízel, ale já bych bez cestování nemohl žít. Kampak jdete, pane prokuristo? Do obchodu? Ano? Povíte tam všechno podle pravdy? Může se stát, že člověk není momentálně schopen pracovat, ale to je zrovna pravá chvíle, aby se vzpomnělo na jeho dřívější výkony a uvážilo se, že později, až se překážky odstraní, bude jistě pracovat s tím větší pílí a soustředěním...”

